

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

**İNSAN HAKLARINI İNCELEME
KOMİSYONU**

**MÜLTECİ HAKLARI ALT
KOMİSYONU TUTANAKLARI**

Tarih: 16 Ocak 2018 Salı

16 Ocak 2018 Salı
BİRİNCİ OTURUM
Açılma Saati: 14.38
BAŞKAN: Atay USLU (Antalya)

BAŞKAN – Hoş geldiniz.

Toplantımız hayırlara vesile olsun.

Şenal Hanım’la eskiden beraber çalışıyorduk ama...

ŞENAL SARIHAN (Ankara) – Fiilen.

BAŞKAN – Fiilen beraber çalışıyorduk, artık hukuken de beraber çalışacağız herhâlde, yer değiştirdiniz.

ŞENAL SARIHAN (Ankara) – Evet.

BAŞKAN – Siz de hoş geldiniz Sibel Hanım.

Şu ana kadar, yaklaşık iki yıllık bir süreçte alt komisyonumuz bir çalışmanın içinde bulundu. Ben de baktım, Şenal Hanım, yüzde 60’ına falan katılmışsınız, Ruhi Bey yüzde 95 oranında...

RUHİ ERSOY (Osmaniye) – Yüzde 5 niye eksik?

BAŞKAN – Bazı toplantılarda gözükmediyseniz.

RUHİ ERSOY (Osmaniye) – Orada da mutlaka siz yoklamayı alırken imzalatmamışsınızdır.

BAŞKAN – Olabilir, doğrudur.

RUHİ ERSOY (Osmaniye) – İtirazımız var.

ŞENAL SARIHAN (Ankara) – Ben de ilk 9’undan habersiz olduğum için katılamadım.

BAŞKAN – 36 ayrı toplantı yapmışız.

Oranı değiştiriyorum, düzeltiyorum, yüzde 100’le katılmışsınız, kayıtlara öyle geçsin.

SİBEL YİĞİTALP (Diyarbakır) – En masum benim.

BAŞKAN – Yani siz tabii... Ayhan Bey katılmıştı yoğun bir şekilde. O da 36 toplantıdan 20’ye yakın toplantımıza katılmış.

Aslında verimli bir çalışma dönemi geçirdik. Alt komisyonlar bu kadar yoğun çalışmıyorlar ama konu önemli, Türkiye açısından çok önemli. Gündem yoğundu, biz de bu anlamda hem kamu kurumlarını dinledik hem de sahada çalışmalar yaptık, bir de yurt dışı ziyareti yaptık yurt dışında da ne oluyor diye.

Şimdi bugünkü toplantımızın amacı şu: Bir ara rapor yayınlayacağız. Bugüne kadar yaptıklarımızı yayınlamamız gerekiyor. Üst Komisyonumuza sunacağız. Bununla ilgili şu ana kadar yapılan çalışmaları Ahmet Bey bir özetledi. Yaklaşık 30 toplantı, 200 saatlik bir deşifre var yani 1.500 sayfaya yakın bir şey var ortada. Bunu Ahmet Bey 200 sayfada özetledi, ben de bakmaya çalıştım. Ancak üst komisyona sunmadan önce ben Komisyon üyelerimizin tekrar bakmasını istiyorum hem yazım dili anlamında -çünkü Komisyonumuzun bir raporu olacak- hem de burada bizlere ait bazı ifadeler var, yanlış geçmiş olabilir, farklı geçmiş olabilir, anlam düşmesi olabilir, bir özetleme yaptık. Dolayısıyla onlara bakılmak üzere bugün Ahmet Bey o bölümleri dağıtacak. Daha sonra, tabii bir sonuç bölümü yazacağız biz buna. Sonuç bölümünü nasıl yazalım, onu bilmiyorum. Tabii hepimizin oturup sonuç bölümü için ortak bir karar vermemiz güzel olur ama siyasal partilerin, tabii, birbirinden farklı görüşlere sahip olması normaldir, herkesin belli konularda farklı görüşleri olacaktır. Dolayısıyla, bu aşamada, çoğunluk bizde

olduğu için, çoğunluk olarak biz sonuç raporunu yazalım, sizler de onlarla ilgili şerhleriniz varsa onları düşün veya bu şerhleri üst komisyonda düşelim. Bunu bilmiyorum, usul olarak nasıl olacak, buna karar verelim bugün. Bir burada şerh düşüp bir üst komisyonda şerh düşmek, iki kere şerh düşmek acaba farklı şey ortaya çıkarır mı? Benim kanaatim, sunalım, bütün şerhleri üst komisyonda sunalım çünkü CHP’li diğer arkadaşların da şerhleri olacaktır mutlaka, birleştirme anlamında daha doğru olacaktır diye düşünüyorum, belki katkıları olacak şerhler yanında. Ama bu konuda sizin fikrinizi almak istiyorum öncelikle, nasıl bir usul yürütelim?

ŞENAL SARIHAN (Ankara) – İzin verirsiniz...

BAŞKAN – Buyurun.

ŞENAL SARIHAN (Ankara) – Biraz önce aramızda da konuştuk ama ben görüşlerimi söylemek istiyorum.

Öncelikle, bu Komisyonda daha önce sorumlu olan arkadaşımız, biliyorsunuz, daha sonra genel başkan yardımcısı görevini aldı ve görevi sebebiyle katılamadı.

BAŞKAN – Biliyoruz, biliyoruz.

ŞENAL SARIHAN (Ankara) – Yoksa, partinin bu konuya çok özel önem verdiğini hepimiz biliyoruz. Bu konuda parti tarafından hazırlanmış bir kitabımız da var.

Ayrıca, ben, arkadaşımızın eksikliğini tamamlamak üzere hemen hemen bütün toplantılara katılmaya çalıştım, siz de olanak sağladınız, birlikte değerlendirdik. Burada yapılan çalışmanın, iki yıldır yaptığımız çalışmanın çok verimli olduğu inancındayım. Belki de İnsan Haklarını İnceleme Komisyonunun -diğer komisyonlar adına söylemeyeyim ama- etkili bir komisyonu olarak çalışma sürdürüldü. Bu sebeple, sizin Başkanlığınızdaki hepimizin fikirlerine değer veren tavrınıza ve birikiminize de teşekkür etmek istiyorum.

Şimdi, benim düşüncem şu: Eğer arkadaşlar da uygun görürlerse, sonuçların birçoğuna tabii ki biz de katılacağız yani o konuda bir tereddüt yok. Sonuçların bence yazılmış olması olumlu olur. Bizim o sonuçlara ilişkin önerilerimiz olabilir belki veya bu sonuca katılmıyoruz dediğimiz noktalar olabilir. Önerilerde birleşirsek sonuç kısmına ekleme yaparız, yok, birleşemediğimiz ve bizim o raporda ayrışık gördüğümüz noktalar varsa, bence alt komisyon aşamasında da görüşlerimizi yazalım. Bir kez daha aramızda konuşmanın yararı olabilir. Mutlaka tam üst komisyona, ana komisyona geçtiğinde bazı arkadaşlarımızın fikirleri olabilir yani farklı fikirleri olabilir. Onlar da isterlerse, muhalefetleri varsa şerh düşerler. Sonuçta, zaten hepimizin bir raporu olacak bu, birlikte gezip gördüğümüz, incelediğimiz yerler ve sorun, hepimiz için çok can yıkıcı bir sorun. Mutlaka eleştiri ve öneriler varsa bunlar da hep daha olumlamak için sunulan eleştiriler.

Ben, bizim üst komisyona götürmeden, özetle, sonuçlar konusuna eklerimiz varsa bu eklerimizi önermek, muhalefet şerhimiz varsa şerhimizi de düşerek size sunmak, hepsi birlikte gitsin... Arkadaşlara da dağıtılıp ondan sonra toplantı yapılacak herhâlde değil mi, üst komisyonda da yoksa...

BAŞKAN – İşte biz bugün ona bir karar verelim istiyoruz ama...

ŞENAL SARIHAN (Ankara) – Yani biz o muhalefet şerhlerimizi de gönderelim, o zaten kesin rapor değil ancak kesinleşmesi ana komisyonun oluruyla olacak, orada da bazı ekler yapılabilir.

Ahmet’e de çalışmalarından ötürü teşekkür ederiz çünkü yoğun bir süreçti, onu da ifade etmek isterim.

Teşekkürler.

BAŞKAN – Buyurun.

SİBEL YİĞİTALP (Diyarbakır) – Başkanım, ben de...

BAŞKAN – Buyurun.

SİBEL YİĞİTALP (Diyarbakır) – Öncelikle, hepimize hayırlı olsun. 2018 yılı hem ülkemiz için hem Orta Doğu için umarız barış ve çözüm yılı olur.

Evet, mültecilik, tabii ki mevcut konjonktürel durumlardan farklı değil ve dünyanın merkezine oturmuş sorunlarından biri. İki yıl ciddi bir çalışma yürütmüşsünüz, öncelikle hepimize hayırlı olsun, kutluyorum. Lakin, sizin bahsetmiş olduğunuz gibi, Sayın Ayhan Bilgen 20 toplantıya katılmış, sonrasında katılamamış olduğunu söylediniz, doğru. Sonrasında cezaevi... İnsan Hakları Komisyonu üyesi cezaevine girdi ve mevcut koşullardan kaynaklı olarak toplantılara katılamadı. Dolayısıyla, bu sürecin aslında başından beri öncülüğünü yürüten -bizim partimizden, doğru- ve öznesi olan arkadaşımızın da dosyayı görmesi, raporu incelemesi ve bulunduğu zamanlara dair nasıl bir rapor hazırlandığını da görmesi açısından öncelikle alt komisyonda bir değerlendirilmesini ve başta da Ayhan Bey’e bu raporu... Hani 20 oturum katılmış olması ve özellikle mültecilere... Çünkü gelmeden önce kendisiyle de konuştum, kamplara da katılmış, kamp gezilerinde de bulunmuş. Hani, hem kamp gezilerinde bulunduğu için hem toplantılara katıldığı için... Bir mesafe alınmış ve o mesafenin de bire bir paydaşı. Dolayısıyla hem kendisinin dosyayı görmesini ve hem de alt komisyonda belli bir süre tartışıp doyuma ulaştıktan sonra belki üst komisyonda olursa daha iyi olacağı kanısındayım.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN – Ruhi Bey...

RUHİ ERSOY (Osmaniye) – Efendim, ben de verimli çalışma ortamının tesis edilmesinde başta zatialinizin uyumlu anlayışına teşekkür ediyorum. Komisyonumuzun Türk siyasetinde ve Türkiye Büyük Millet Meclisi çalışmalarının geleceğinde de önemli bir çıkış noktası olacağına inanıyorum. Hatırlarsak, İnsan Hakları Komisyonunun kurulması, daha doğrusu 1990’lı yıllarda Sayın Elkatmış’ın Başkanı olduğu Faili Meçhul Cinayetlerin Araştırılması Komisyonu Türkiye’de... Avundukluoğlu ve Elkatmış değil mi, onlarla birlikte yapılan çalışma nihayetinde Türkiye Büyük Millet Meclisinde kalıcı bir İnsan Hakları Komisyonu kurulmasına sebep oldu. Daha sonra da bu komisyonun üzerinden Türkiye’de İnsan Hakları Kurulu, Başbakanlık Ombudsmanlık Kurulu, Etik Kurul gibi yeni yeni kurulların oluşturulmasına ve daha yüksek makamlarda da gelişmesine vesile oldu. Ben de her ne kadar Suriye kriziyle birlikte farkındalık olsa da “göç ve göç idaresi” kavramlarının bizim coğrafyamız için çok önemli bir kavram olduğunu, bizim medeniyet tarihimiz açısından da önemli olduğunu düşünen birisiyim. Bu komisyonun çalışmasının da daha sonra yapılacak hamlelere de zemin oluşturacağını düşünüyorum, gelecekte de bunu göreceğimize inanıyorum.

Önerim şu: Yaptığımız çalışmaları durum özeti olarak şöyle bir göz attığımda, raporda, hangi illerde neler yaptıklarımızı ham şekliyle uzman arkadaşımız ortaya koymuş. Bunu Başkanımızın girişi ve sonuç kısmında, iyi de sonuç olarak ne söylüyoruz kısmında somut öneriler vermemiz... Somutlaştırılmış öneriler konusunda, muhalefet olarak da yapacağımız eleştiriler vardır, yaptığımız eleştirinin beraberinde de daha iyi olmasıyla ilgili görüşlerimizi de bu sonuca biz de muhalefet olarak ekleyelim, sonra da bu raporun takipçisi olalım. Üst komisyondan onayını aldıktan sonra nereye gidiyor bu, bakanlıklara mı gidiyor Sayın Başkanım?

BAŞKAN – Yok, artık kamuoyuyla paylaşıyor.

RUHİ ERSOY (Osmaniye) – Şimdi, benim en büyük rahatsızlığım, Türkiye Büyük Millet Meclisindeki çalışmaların... Hani bu akademik hayatta da tezler yapılır, bana hocam demişti ki: “İlim, hikmet o raflarda kalır, hizmet olup eyleme dönmezse sana sadece kariyer verir, doçent olursun, profesör olursun. Ama ilmi hizmete ve eyleme koyabilmenin yolu da siyaset ve uygulamadan geçer, sivil toplumdan geçer, dokunmaktan geçer.” Bu benim aslında bir akademisyen olarak siyasette olmamın da bir ifadesi. Ama aynı çelişkiyi, akademik tez yapar gibi, biz raporumuzu alalım, Meclisin

tozlu raflarına bırakalım, kamuoyuyla paylaşalım, işimiz bitti... Ya bu israftır. Böyle bir şey olmamalı. Meclisin hem kurumsal kimliğini, denetleme görevini yerine getirebilmesi konusunda hem de bu kadar emeği sadece kamuoyuyla paylaşmasıyla sınırlı kalmadan, daha verimli ve görünür hâle getirebilmek adına farklı aktiviteler yapmamız gerektiğini de düşünüyorum. Yani kamuoyuyla paylaşırız ama bir basın toplantısıyla da paylaşırız. Bir panel yaparak, komisyon üyelerinin konuşmacı olduğu, belki kendi sonuç kısımlarını ve faaliyetlerini anlatabileceği, konunun çağırıp dinlediğimiz... Mesela bizim bu manada bir teşekkür borcumuz da var. Kime? Hem kamu kurum ve kuruluşlarından çağırıp dinlediğimiz AFAD ve Göç İdaresi Başkanlığı başta olmak üzere hem de sivil toplumlardan çok önemli dernekleri dinledik. Onları ve konuyla ilgili paydaşları, siyasetin değişik yan kuruluşlarını davet ederek “Arkadaşlar, biz, sonuç bildiğimizi, sizinle beraber şu mekânda, şu zaman ifade edecek bir panel de yapacağız.” diyelim, Başkanımız olsun, bizler olalım, onlara bir hesap verelim, “Bakın, sizden dinledik; şöyle yaptık, böyle yaptık.” diye. Bu, farkındalık ve kamuoyu oluşturma bir hamlesi olsun, sonra da bu sonuç bildirgesini ve tavsiye kararlarını, bununla ilgili olan, Başbakanlık başta olmak üzere hangi bakanlıklar aktifse, “Biz, bu çalışmalarla ilgili şu raporu yayınladık, özellikle de raporun sonuç kısmı şu; şu siyasi kurum ve şu bakanlık bu konularla ilgili şu tedbirleri alabilir.” noktasında da ilgili yerlere götürüp kendimiz teslim edelim, “Bunun da takipçisiyiz.” diyelim. Yani hikmet olup raflardan hizmet olup eyleme koymanın da bence takipçisi olalım diyorum. Ortada çok önemli bir emek var, çok önemli bir mücadele var, bunu da bence diğer komisyonlara da ilgi tutup, referans olarak göstermek lazım diye düşünüyorum. Bu bahsettiklerimizi uygulama fırsatımız var mı bilmiyorum ama burada, sadece vezin gereği işler yapmış olmamak adına takipçisi olmamız gerektiğini ifade ediyorum.

Benim de görüşlerim bunlar.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN – Leyla Hanım, var mı söyleyecekleriniz?

Buyurun.

LEYLA ŞAHİN USTA (Konya) – Ben de teşekkür ediyorum Başkanım, gayet güzel bir çalışma yaptık; bir alt komisyon gibi değil bir üst komisyon gibi çalıştık, bu konuda herkes güzel emek verdi.

Ben de Ruhi Bey’in söylediklerine ve hepimizin söylediklerine sonuna kadar katılıyorum. Bunun takipçisi olmak zorundayız, aksi takdirde bu konuyla ilgili oluşturduğumuz bu ciddi kaynak burada raflarda kalır, belki özeldi sizi çağırıp bu konuyla ilgili bilgi alır bakanlarımız, bakanlıklarımız, Başbakanlığımız ama bu kaynağın ne kadar önemli olduğunu vurgulamak açısından takipçisi olmak önemli diye düşünüyorum. Yapabilirsek götürüp raporu bizzat kendimiz teslim etmek güzel bir fikir, güzel bir uygulama, örnek bir uygulama da olur.

Ben, tekrar emeği geçen herkese, Ahmet Bey’e de ve bütün üyelerimize de teşekkür ediyorum.

RUHİ ERSOY (Osmaniye) – Hatta ben bir adım öne geçip, bunları Almanca ve İngilizceye çevirip, en çok göçle ilgili olan ülkelere belki raporun sonucunu, özetini ya da belli kısımlarını göndermek, Meclis nezdinde bu konunun ne kadar gündem oluşturduğunu ifade etmenin de yoludur. Hani, “Kaynakları nereye harcadınız?” ya da “Siz ne yapıyorsunuz?” meselesinde, sadece gelip mülteci kamplarını göstermek değil, belgesel olarak da “Bakın, Türkiye bu kadar enerji verdi, mesai harcadı bu işe.” demek için de önemli olur diye düşünüyorum.

BAŞKAN – Evet, teşekkür ederim.

ŞENAL SARIHAN (Ankara) – Bir daha söz alabilir miyim?

BAŞKAN – Buyurun.

ŞENAL SARIHAN (Ankara) – Ben de gerçekten Ruhi Bey’in önerisine katılıyorum. Aslında, bunu bir kitap yaparak bütün vekil arkadaşlara göndermek de mümkün yani raporu kitap hâline getirmek...

BAŞKAN – Durun bakalım, sonuç bölümünde ne kadar anlaşıcağız.

ŞENAL SARIHAN (Ankara) – Yani anlaşsak da anlaşmasak da o kadar önemli değil.

RUHİ ERSOY (Osmaniye) – Herkes şerhini yazar anlaşmasa, ortak olmasına gerek yok oranın.

BAŞKAN – Tamam.

ŞENAL SARIHAN (Ankara) – Evet. Yani bir çalışma var...

Bir de benim bilimde acaba eksiklik var mı, bir kez farklı bir yanıt almıştım da bizim yasa önerme olanağımız da yok mu Komisyon olarak?

RUHİ ERSOY (Osmaniye) – Var.

ŞENAL SARIHAN (Ankara) – Var değil mi? Yani yasada var...

BAŞKAN – Komisyon olarak yok.

ŞENAL SARIHAN (Ankara) – Ama öyle dendi de, yasada var sanki.

BAŞKAN – Yok, milletvekili olarak var.

ŞENAL SARIHAN (Ankara) – İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Yasası'na tekrar baktım, yanlış mı baktım acaba?

YASAMA UZMANI AHMET KAYMAZ – Estağfurullah da kanun teklifi önerme yetkisi yok.

BAŞKAN – Ama milletvekili olarak var, Komisyona gerek yok yani.

ŞENAL SARIHAN (Ankara) – Şunu yapabiliriz, ortak imzalarla bazı konularda yasa önerisinde bulunabiliriz, eğer yok ise, biz kendimiz, farklı partilerden arkadaşlar, bu bir örnek de olur, çünkü burası esas doğru işler, bir şeyler yapabilmek için hep birlikte.

RUHİ ERSOY (Osmaniye) – Biz bunun örneğini bir başka komisyonda yapıyoruz.

Yurt dışına kaçırılan tarihî eserlerin iadesiyle ilgili konu gündeme geldiğinde, 1926 yılında çıkan bir yasa hâlâ faaliyette. O yasa da bizim tarihimizi, harf devriminden sonra çıkıyor, Osmanlının izlerini silmek için revakların, levhaların, hepsinin üzeri kapatılsın, Latin harfli olarak çevrilsin, onlar kapatılsın yasası çıkmış. Yani İstanbul Üniversitesinin sonradan çıkarılan levhası da orasını alçıyla kapattıkları için olmuş, şu an İstanbul Üniversitesi o yasa olduğu için suç işliyor. Yani bu tür konuları düzeltmek adına 1926 yılındaki o yasanın kaldırılması, her eserin kendi künyesi ve armasıyla varlığını muhafaza edebilmesiyle ilgili bir yasaya sanırım bütün üyeler sıcak baktı, partileriyle görüşüp bir hazırlığımız olacak orada.

ŞENAL SARIHAN (Ankara) – Çünkü bu tür şeyler de var sizin önerileriniz arasında da, bizim önerilerimiz arasında da yasal düzenleme noktasında temel çözüm sağlayabilecek, bunu da bir öneri olarak anımsatmak istedim.

BAŞKAN – Evet, teşekkür ederim.

Şöyle yapalım o zaman: Bugün biz sonuç kısmını yazalım, size sonuç kısmıyla bu raporları verelim.

ŞENAL SARIHAN (Ankara) – Tamam.

BAŞKAN – Yani bize ait olan sonuç kısmını zaten ben hazırlamıştım, biraz önce de söylemişim, biz arkadaşlarla biraz çalıştık, hazırlamıştık, siz de onun üzerinde şerhleri ve katıldığınız noktaları yazarak üst komisyona sunalım.

ŞENAL SARIHAN (Ankara) – Tamam.

BAŞKAN – Bu kanaatteyiz.

Ama Üst Komisyon Başkanımız önümüzdeki hafta bu toplantıyı yapalım istiyor, bir toplantı yapacakmış, oraya yetiştirmemizi istiyor. Yetiştirebilir miyiz?

ŞENAL SARIHAN (Ankara) – Süre isteyelim.

BAŞKAN – O zaman sonraki hafta talep edelim.

YASAMA UZMANI AHMET KAYMAZ – Efendim, şöyle de olabiliyor: O üst komisyon toplantısında muhalefet şerhi için de süre verilebiliyor.

BAŞKAN – O ayrı.

Ama arkadaşlar bugün “Kendimiz bir şeyler yazalım.” dediler.

RUHİ ERSOY (Osmaniye) – Bir de son şeklini e-mail ortamında gönderirseniz.

BAŞKAN – Tamam, ben Komisyon Başkanımıza bunu söyleyeceğim. Bugün, size, bastırıp bu şekilde sonuç bölümüyle beraber dağıtıyoruz, sizden de pazartesiye kadar eklemek istedikleriniz, şerhleriniz vesaire konularını talep ediyoruz.

ŞENAL SARIHAN (Ankara) – Salıya kadar...

BAŞKAN – Peki, salı diyelim.

Salı günü de üst komisyona teslim edelim, onlar da artık tekrar üyelere dağıtsınlar, bir sonraki hafta da sonraki üyelerle bu toplantı yapılsın.

RUHİ ERSOY (Osmaniye) – Biz sonuç kısmına mı yapacağız o eklemeleri?

BAŞKAN – Her kısma yazabilirsiniz. Yani bunun bir doğru yöntemi yok.

LEYLA ŞAHİN USTA (Konya) – Tamamıyla teknik bir şey.

BAŞKAN – Burayı da okuyalım Leyla Hanım da...

LEYLA ŞAHİN USTA (Konya) – Okuyalım da ekleyip çıkaracak...

BAŞKAN – Bariz hatalar yaptıysak, yazım hataları yaptıysak onları düzeltelim, olmuş olabilir çünkü burası bir özetleme.

ŞENAL SARIHAN (Ankara) – Bu bize kalsın.

BAŞKAN – Kalacak, bugün de size sonuç kısmıyla beraber teslim ediyoruz, akşama kadar bastırıyoruz, alt komisyon üyelerimize veriyoruz.

Bugünkü kararımızda diyoruz ki “Salıya kadar sonuçla ilgili görüşler yazılacak ve sunulacak.” Bir daha toplantı yapmadan biz bunu sunuyoruz artık. Gerek var mı bir daha toplantı yapmamıza? Yok.

ŞENAL SARIHAN (Ankara) – Hayır, gerek yok.

BAŞKAN – Üst komisyonda zaten tartışacağız, üzerine konuşacağız.

SİBEL YİĞİTALP (Diyarbakır) – Sayın Başkan, ben bir söz alabilir miyim?

BAŞKAN – Buyurun.

SİBEL YİĞİTALP (Diyarbakır) – Şimdi, ilk katılmamdan kaynaklı söylüyorum, mülteci sorunu çok fazla var, ülkenin de özellikle mülteci sorunu çok fazla, sığınmacı sorunları da çok fazla, buna dair çalışma yapmışsınız, önce de teşekkür etmiştim, yine de etmek istiyorum.

Şimdi bir sürü nefret cinayetleri işleniyor bu ara, biliyorsunuz mahkemeleri var vesaire. Komisyonun orada bir rolü var mı?

BAŞKAN – Nerede?

SİBEL YİĞİTALP (Diyarbakır) – Mesela geçen, bir Suriyeli hamile kadına tecavüz edildi, öldürüldü çocuğuyla birlikte, ondan önce Aylan bebek oldu falan. Mülteci Komisyonunun buna müdahil olma durumu var mı?

BAŞKAN – Şöyle..

SİBEL YİĞİTALP (Diyarbakır) – Birkaç tane daha sorumu sorayım arkasından.

Mevcut süreçte, önümüzdeki yakın süreçte, belli periyodlarla kampları geçecek misiniz? Yani böyle bir çalışma planlaması yaptınız mı, yapacak mısınız? Çünkü bizim diğer komisyon çalışmalarımız da var, yerel çalışmalarımız da var, 2018 için nasıl bir çalışma öngörülüyor, öncesinden onu da öğrenirsek biz de kendimizi ona göre ayarlarız.

BAŞKAN – Evet, zaten toplantımızın ikinci gündemi oydu.

Şimdi Komisyonumuz devam ediyor, kurulan komisyonlar artık yasama dönemi sonuna kadar devam etmiş, bu anlamda Komisyonumuz devam ediyor, üyeler değiştirilebiliyor. Komisyonumuz çalışmaya devam edecek, bu konuda herhangi bir karar değişikliği yok, üst komisyonun kararı bu şekilde, inşallah devam edeceğiz. Devam ederken hangi konulara eğilmemiz gerekiyor, bundan sonra nerelere gitmemiz gerekiyor, bu konuda da bugün görüş alışverişinde bulunalım diye ben bu toplantıyı yaptım. Tabii ki bir çalışma planı ortaya koymamız gerekiyor.

Benim şahsi görüşüm, Suriyeliler konusuna ciddi şekilde eğildik şu ana kadar ama bundan sonra Iraklılar, Filistinliler ve diğer uluslararası koruma arayanlar var Türkiye’de ve sayıları 300 bini bulmuş durumda, onlarla ilgili bir çalışma yapmadık şu ana kadar, özellikle onların üzerine yoğunlaşalım diye düşünüyorum ama tabii, onlara yoğunlaşırken Suriyelilerle ilgili konuları çalışmayacağız anlamına gelmiyor. Dediğiniz gibi, bir dava olur, o davaya müdahil olmak isteriz veya takip etmek isteriz, karar alır, gideriz, onda herhangi bir sorun yok. Komisyon üyelerimiz, “Şöyle bir konu var.”, “Şöyle bir sorun var.”, “Şu ilde böyle bir problem var.” veya “Bu ilde şunu görmek iyidir.” dediği andan itibaren zaten ortak karar alıyoruz ve o ile gidiyoruz. Herhangi bir şerhimiz yok. En baştan beri ben söylüyorum, neyi, hangi konuyu isterseniz müsait olduğumuz seviyede gitmeye çalışalım, gidelim. Tabii, gitmek zor. Biraz önce, en başta “Arkadaşlar geldi, gelmedi.” dedim ama tabii, herkes yoğun bir şekilde çalışıyor, farklı komisyonlar var vesaire. Bazen biz programı yapıyoruz programları genelde Başkan yaptığı için Başkan kendine uygun yapıyor, bazı arkadaşlar katılamayabiliyor doğal olarak, o bir şey değil tabii.

RUHİ ERSOY (Osmaniye) – Bunun adına ne diyeceğiz? Diğer göçmenler mi ya da diğer sığınmacılar mı? İsimlendirmeyi ne öneriyorsunuz?

BAŞKAN – Evet, işte onu söyleyecektim. Şimdiye kadar, Komisyonumuz “Mülteci Hakları Alt Komisyonu” olarak çalıştı. Kuruluş aşamasında önerge verirken aslında ben “Sığınmacı Hakları” diye söylemişim ama o gün CHP’li ve diğer arkadaşlar “Mülteci hakları da var.” deyince dedim ki çok polemik olmasın, zaten bütün uluslararası koruma arayanlar nihayetinde mülteci olmak istiyorlar. Dolayısıyla Mülteci Hakları Komisyonu da olabilir ama süreç içerisinde üst komisyondan bazı arkadaşlar “Türkiye’de mültecilik statüsü yalnızca Batı’dan gelenlere veriliyor, coğrafi çekince var, dolayısıyla mülteci yok, nasıl bir komisyon?” gibisinden tartışmalar ya da söylemler içinde bulundular. Ama en başta dediğimiz gibi bunu biliyorduk, herkes nihayetinde mülteci olmak istiyordu uluslararası koruma arayanlar.

Benim fikrim ve teklifim şu olacak: İkinci Dönem çalışmalarımızda Komisyonumuzun adını değiştirelim, “Göç ve Uyum Komisyonu” hâline getirelim. Bunun çok daha modern bir isim olduğunu düşünüyorum. Özellikle uyum konusu, entegrasyon konusu Türkiye’de üzerine çok konuşulmayan bir konu.

SİBEL YİĞİTALP (Diyarbakır) – Uyum ama şöyle rehabilitasyon gibi bir çağrışım yapıyor.

BAŞKAN – Neden uyum? Kanun “uyum” kelimesini kullandığı için. Entegrasyon, absorbe etme, katılımcılık, çok kültürlülük, yan yana durmak bu anlamda çok fazla deyim ve terim var ama yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu bu konuda “uyum” kelimesini tercih etmiştir.

RUHİ ERSOY (Osmaniye) – Evet, bu adlandırma bir sonra Bakanlık ismi de olabilir, onu da düşünmek lazım.

SİBEL YİĞİTALP (Diyarbakır) – Çünkü çok fazla göç var ve devam edecek gibi görünüyor, buna dair önlem, bir tedbir alınması gerekir, gelenler ne olacak?

RUHİ ERSOY (Osmaniye) – Devlet kurumsallaşacaksa ismi koyarken ismin ona da yönelik olması gerektiğini düşünüyorum.

BAŞKAN – Evet, ben bu anlamda “uyum” kelimesinin çok modern olduğunu, Avrupa’da da dünyanın birçok yerinde de göç ve uyumun yan yana tartışıldığı, aslında göç kadar, hatta göçten daha önemli olanın uyum olduğunu artık dünya tartışıyor. Bugün konuştuğumuz konuların hiçbirinin hakların ötesine geçmiyor, uyum, hakların ötesine geçen bir kelime. İnsanların temel ihtiyaçlarını karşıladıktan sonra yapılması gerekenler aslında uyum faaliyetleridir ve bunların da yapılması gerekiyor. Suriyelilerle ilgili konuştuğumuz, Türkiye’de kaldıkları süre içerisinde temel eğitime erişiyorlar ama temel eğitimden sonra üniversite eğitimleri nasıl olacak, eğer bir akademisyense Türkiye’de nasıl iş bulacak veya sağlıkta temel sağlık hizmetlerine eriştikten sonraki süreçleri nasıl olacak, bu konuların konuşulması aslında dünya literatürü açısından uyumla ya da entegrasyonla ifade edilen bir kelime. Bu anlamda Komisyonun daha da geniş bir alana yayılması açısından “Göç ve Uyum Komisyonu” olarak değiştirilmesini teklif ederim. Bu, tabii, beraber vereceğimiz bir karar. Ben kamuoyunda uyum kelimesinin yani entegrasyon kelimesinin daha çok telaffuz edilmesi gerektiğini düşünüyorum bu anlamda. Uyum, karşılıklılık içeren bir kelime ve çok önemli yani kim uyacak, toplum mu uyacak, göçmen mi uyacak? Bunun her ikisini de içeren bir kelime. Biz -ben kanunun yazılış sürecinde de bulundum, daha önce de konuştuğumuz gibi- entegrasyon kelimesini kullanmadık uyum kelimesini kullandık ısrarla çünkü entegrasyon asimilasyonla kirlenmiş bir kelimeydi. Bu kanunu İngilizceye çevirdik, iyi bir kanun, insan haklarına uygun bir kanun Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, çevirirken orada önümüze uyum kelimesini ne olarak çevirelim konusu ortaya çıktı. “Cohesion” gibi, işte “multiculturalism” gibi farklı kelimeler vardı, “integration” gibi kelimeler vardı, biz harmonizasyonu burada tercih ettik, dedik ki: Çünkü Avrupa entegrasyonu kirlenmiştir, asimilasyonla kirlenmiştir, yeni bir kelimeye, yeni bir terime, yeni bir bakışa ihtiyaç var, terimlerle bunu sağlayabiliriz, başlangıcını sağlayabiliriz diye düşündüğümüzden... Mesela Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nun resmî olmayan çevirisinde bunun karşılığı “harmonisation” olarak çevrilmiştir. Bu anlamda benim teklifim bu, tabii Komisyon üyelerimizin de tekliflerini de alırız, değerlendiririz veya aynı isimle de devam ederiz hiç sorun değil.

SİBEL YİĞİTALP (Diyarbakır) – Yoğunlaşmış oluruz çünkü kavramlar çok önemli.

BAŞKAN – Şöyle tabii, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nda ve Türkiye’de mülteci yok. Şu anda mülteci statüsünde olan Türkiye’de 3 kişi var.

ŞENAL SARIHAN (Ankara) – Öyle mi?

BAŞKAN – Evet ama uluslararası koruma statüsünde olan bu anlamda biliyorsunuz ki 3 milyon 600 bin kişi var Suriyeliler ve diğer koruma, 600 bin de Türkiye’de üzerinde görmemiz gereken düzenli göçmen var, ikamet izniyle kalan insanlar var, 600 bin. Şu anda Türkiye’de 4,3 milyon göçmen yaşıyor.

SİBEL YİĞİTALP (Diyarbakır) – Göçmen ülkesi oldu Türkiye.

BAŞKAN – Tabii, bunun sebebi şu: Biz bir istikrar ülkesiyiz, özellikle 600 bin kişi Avrupa ülkelerinden Türkiye’ye göçüyorlar. Ben mesela Antalyalıyım, Antalya’nın Alanya ilçesinde 30 bin Alman yaşıyor, ikamet izni var, bunlar göçmen statüsüyle yaşıyor, 10 binden fazla Rus yaşıyor. Türkiye’de 150 binden fazla öğrenci var bugün dünyanın 190 ayrı ülkesinden. Bunların hepsi göçmen statüsüyle yaşıyor ve ikamet izniyle yaşıyor. 60 bine yakın çalışma izniyle yaşayan farklı ülkelere insanlar var, bunların da entegrasyon problemleri var. İşte Aydın’a arkadaşlarla beraber gittiğimizde, CHP’li Aydın Belediye Başkanımıza uğramıştık, onun konusu Suriyeliler olduğu kadar İngilizlerdi çünkü orada İngilizler yaşıyordu ve İngilizlerin talepleri vardı belediyeden bir anlamda; bu da

aslında görmemiz gereken bir konudur diye düşünüyorum. O yüzden Komisyonun ismini biraz daha genişletelim diye düşünüyorum. Bu konuda bir dahaki toplantıda tekrar karar alabiliriz, düşünebiliriz, arkadaşlar siz de...

ŞENAL SARIHAN (Ankara) – Teorik olarak mümkün mü?

BAŞKAN – Mümkün tabii, biz karar alacağız, milletvekiliyiz, her türlü karar alırız.

RUHİ ERSOY (Osmaniye) – Bu kararın ben tarihî bir adlandırma, tarihî bir karar olacağını düşünüyorum. Öngörüm o ki bu isim tarihe geçecek, bu isimlendirme “Göç ve Uyum” ismin Bakanlığa evrileceğini düşünüyorum. Onun için bizim de bir Bakanlığın zeminini oluşturan Komisyon üyeleri olarak kayıtlara geçmesini o sebeple istedim.

BAŞKAN - Empati, tolerans, kaynaşma, katılım, birlikte var olma, asimilasyon, kabullenme, absorbe etme, bütünlüşme, entegrasyon kelimeleri dünyada kullanılıyor. Yani her ülke farklı bir kelime peşinde, mesela İngiltere “entegration” kelimesini kullanmıyor şimdi, “katılım” kelimesini kullanıyor, onu kullanmaya çalışıyor. O sizde yok, o yüzden “uyum” kelimesi üzerinde biraz daha çalıştım, literatüre yeni kazandırılacak bir kelime.

SİBEL YİĞİTALP (Diyarbakır) – Uyumu, şöyle tartışma konusu yapıyorlar: Zayıfın güçlüye uyması. Yani güçlünün kendi kurallarına göre zayıfa yaşam kılması. Yani biraz da böyle bakanlar var, biliyorsunuz bu tartışma konusu şu anda çok fazla tartışılıyor. Çünkü uyum, kime göre uyum, neye göre uyum, doğa toplumumu, modernist bir yaklaşım mı, kapitalist bir yaklaşım mı, liberal mi? Kime göre uyum? Güçlünün zayıfa...

BAŞKAN - Göçmenin toplumla uyumu nasıl olacak? Bir çorba gibi yeni bir tat, bir salata gibi herkesin tadı yerinde yeni bir karışım, yoksa bir aşure gibi bazı tatlar baskın bir yeni tat mı olacak veya mozaik gibi bileşim mi olacak yoksa şemsiye gibi koruyucu ve baskınlık mı olacak? Bunlar dünyanın tartıştığı şeyler, sizin söylediğiniz. İdeal uyum süreçlerinde göçmenin iki yönlü, karşılıklı etkileşimi, insani değerlere saygılı hak ve yükümlülüklerin bir arada sunulduğu yaklaşımın benimsenmesi, göçmenin istihdama katılımının sağlanması, yaşanan ülkenin dili, tarihi, kültürü ve temel kurumlarıyla ilgili bilgi sahibi olması, eğitimden eşit şekilde faydalanması, kamusal ve özel hizmetlere erişimin sağlanması olarak ifade ediyorlar. Ben raporda da bunu bu şekilde ifade ettim. Bunun bir de siyasal karşılığı var. Şu anda yaptığımız tarif hukuki bir karşılık. Ben sonuç bölümüne siyasal karşılığını da yazdım. Dolayısıyla bunları kapsayan kelime uyum şu anda dünyada, entegrasyon bunları kapsamıyor, asimilasyon bunları kapsamıyor. Asimilasyonu biz kötü bir terim olarak biliyoruz belki ama mesela Fransa’da cumhuriyetçi model asimilatif bir modeldir, uygulanan bir modeldir bu anlamda ama Fransa bunun iyi bir model olduğunu söylüyor, ısrarla diyor ki: “Bu bir iyi modeldir.”

ŞENAL SARIHAN (Ankara) – Biraz da kullandıkları ülkenin özel koşullarına göre değişiyor.

BAŞKAN - Tabii.

LEYLA ŞAHİN USTA (Konya) - Az önce söylediğiniz şeye bir ekleyeyim, uyum tek taraflı değil iki taraflı olmak zorundadır. Bunu bizim bilinç olarak yerleştirmemiz gerekiyor, hep karşı taraftan beklemeyeceksin, sen kendin de uyum için ne yapıyorsun, ne yapmalısın, bunu biraz konuşmak gerekiyor. Uyum derken insanların aklına tek gelen şey, ülkeye gelen mültecinin kendisini değiştirmesi, bu ülkeye ayak uydurması. Tamam da ben de bu ülkenin yaşayan vatandaşıysam, benim de o insana uyum için bir çaba sarf etmem ve bir şeylerimi değiştirmem gerekebilir. Karşılıklı bir diyalogu, bu noktada uyumla kastettiğimizin bu olduğunu açıklamak iyi olur diye düşünüyorum.

SİBEL YİĞİTALP (Diyarbakır) – Ama kuralı siz koyuyorsanız... Kuralı kimin koyduğuna bağlı.

LEYLA ŞAHİN USTA (Konya) – Kural bile koymadan sadece bunu bile söylemek, insanlara “Evet ya, doğru, kendimi hiç değiştirmeden karşımdakinden hep bir şey beklemek doğru değil ama ben de değiştirmeliyim.” dedirtebilirsek sorun olmaz diye düşünüyorum.

SİBEL YİĞİTALP (Diyarbakır) – Ben işin felsefesinden ve siyasal boyutundan bahsediyorum, şeyden değil yani.

BAŞKAN – Çok güzel, çok güzel. Bunlar tartışılan şeyler. Tabii, bu tartışmanın sonu bitmez ama mesela Türkiye bu konuda iyi bir adım atmıştır. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu Mecliste serh oyu olmadan geçen kanunlardan bir tanesidir; çekimser vardır, birkaç çekimser oy, ben baktım. Orada “karşılıklı” kelimesi net olarak yazılmıştır. “Toplumsal yabancıyla karşılıklı uyumunu kolaylaştıracak” şeklinde geçer ve dünyanın birçok ülkesinde bu kelime yoktur, mesela bu çok önemli ama bizim bunu pratiğe dökmemiz lazım artık. Yani kanunda var, kanun bu anlamda... Bazen toplum kanunun önünde olabiliyor yani yasanın önünde olabiliyor, siyasetin önünde olabiliyor; bazen kanun toplumun önünde olabiliyor. Mesela bu anlamda “karşılıklı” kelimesi hakikaten bizim önümüzde duruyor ve bunun içeriğinin doldurulması gerekiyor.

Şenal Hanım biliyor, mesela benim tekliflerim arasında, ders kitaplarında sığınmacılar konusunun olmasını teklif ediyoruz, bizim kendi ders kitaplarımızda. İnceledik, yok, ilkokuldan lise sona kadar “sığınmacı, göçmen” kelimesi yalnızca göçmen kuşlar için kullanılıyor. Yok, dolayısıyla bir ünite eklenmesi teklifimiz var mesela, size gelecek bu. Neden? Kendi çocuklarımız da, kendi toplumumuza ait çocuklar da bu konuyu bilsinler, bilsinler ki onlara, onlarla ilgili bir empati geliştirsinler ve karşılıklılık ortaya çıksın. Mesela bu, karşılıklılık için önemli bir adımdır diye düşünüyorum. Ben bunu Millî Eğitim Bakanımıza teklif etmiştim, herhâlde önümüzdeki yıldan itibaren de yürürlüğe girecek.

Bizim Komisyonun şöyle bir faydası oldu: Biliyorsunuz, zaman zaman sorunları gördük yerinde, görür görmez -bu sorunlar rapora kadar beklemezdi- hemen biz buradan dedik ki: “Osmaniye Kampı’na gittik, o kampta şöyle bir sorun gördük.” Bunu hemen üst yazıya bağladık, ilgili kuruma gönderdik ve sorun çözüldü. Başka durumlar da ortaya çıktı. Yani sürecin içerisine müdahale ettik. Aslında iki yıl içerisinde ciddi müdahalelerde bulunduk. İşe başladığımızda Suriyelilerin evlenmesi hukuken gerçekleşmiyordu, sorun vardı -Şenal Hanım’la da konuşmuştuk- bu konu mesela bugün çözüldü. Çünkü evlenmek için bekâr olmak gerekiyor, bekâr olduğuna dair belgeyi getiremiyordu Suriyeliler, karşıda bir otorite yok ama evleniyorlardı fiilen, bu nasıl çözülecek? Bununla ilgili bir beyan müessesesi geliştirdi Göç İdaresi. Bunun çözülmesi gerektiğini biz Göç İdaresine yazdık, kamplarda bu sorunu gördük. Göç İdaresi dedi ki: “Kamplarda duranların yakınındaki 2 kişinin de beyanı alınarak bekâr olduğu beyan edilirse evliliğe izin verilir.” Ve kayıtlara bu şekilde geçti.

LEYLA ŞAHİN USTA (Konya) – Başkanım, “Sonuç” bölümünde var mı bunlar?

BAŞKAN – Bunlar yok, bunları yazmadık. Sonuca yazabilirdik belki, ekleyebiliriz, dediğiniz doğru.

Sürecin içinde de katkı sunduk aslında sorunları gördükçe.

Teşekkür ediyoruz.

İnşallah, hayırlı olur.

Kapanma Saati: 15.14